

Nr 869

Av fru Dahl m. fl., om ersättning från den allmänna försäkringen till adoptivföräldrar, m. m.

(Lika lydande med motion nr 773 i Första kammaren)

Under de senaste åren har frågan om adoptivbarnens och adoptivföräldrarnas situation alltmer uppmärksamats. Utvecklingen har visat att det är väsentligt att relationerna mellan adoptivbarn och adoptivföräldrar liksom adoptivbarnens och adoptivföräldrarnas rättigheter och skyldigheter i så stor utsträckning som möjligt överensstämmer med dem som gäller för biologiska föräldrar och deras hemmavarande barn. En sådan jämställdhet mellan adoptivbarn och barn som vårdas av sina biologiska föräldrar bidrar till att skapa goda uppväxtförhållanden och till att ge föräldrarna förutsättningar att ge barnen god omvårdnad. Reformen i riktning mot en sådan jämställdhet har genomförts. Skillnader finns trots detta kvar på viktiga områden. Det gäller t. ex. samhällets stöd i samband med att barnet kommer till familjen.

Samhället lämnar i dag ett omfattande stöd till kvinnor i samband med havandeskap och barnsbörd. En arbetsgivare får inte avskeda en kvinna p. g. a. havandeskap eller barnsbörd. Har kvinnan varit anställd minst ett år hos samma arbetsgivare har hon rätt till högst sex månaders tjänstledighet i samband med förlossningen utan att fördenskull bli avskedad. Kvinnan har rätt att ta ledigt sex veckor före barnets födelse och är förbjuden att arbeta inom industri, hantverk eller restaurangrörelse m. m. de sex första veckorna efter förlossningen. Från den allmänna försäkringen utgår moderskapspenning till alla mödrar. Dessutom utgår tilläggsjukpenning till yrkesarbetande kvinna under högst sex månader i samband med havandeskapsledighet. Statsanställda kvinnor åtnjuter sjuklön med ca 90 % av ordinarie lön under havandeskapet.

Dessa förmåner vad gäller anställningstryggheten och de ekonomiska förhållandena i samband med barnsbörd har successivt byggts ut. Från början motiverades de främst med hänsyn till moderns hälsa. Efter hand som ledighetens längd och de ekonomiska förmånernas storlek ökat har man som ett viktigt motiv för samhällets åtgärder anfört behovet av att förbättra familjens ekonomiska och praktiska möjligheter att ge barnet en god omvårdnad under den första tiden. Samhällets stöd till mödrar i samband med havandeskap och barnsbörd utgör numera en kraftig förstärkning av familjens allmänna ekonomi. Motsvarande stöd saknas för adop-

tivföräldrar trots att en adoption medför betydande kostnader för föräldrarna, i synnerhet om en av föräldrarna tvingas avstå från inkomsten av förvärvsarbete.

Förfarandet vid adoption är olika beroende på om det gäller ett svenskt eller ett utländskt barn. Dessutom växlar praxis mellan olika barnavårdsnämnder. En adoption föregås alltid av en tids fosterhemsplacering av barnet hos de presumtiva adoptivföräldrarna, varvid barnavårdsnämnden skall godkänna hemmet. Därvid skall fosterföräldrarna när det gäller ett svenskt barn i princip erhålla fosterlega som ersättning för kostnaderna för barnet (däremot inte för förlorad arbetsförtjänst). I praktiken utgår emellertid oftast ingen eller mycket låg fosterlega. Innan en sådan fosterhemsplacering av ett svenskt barn genomförs inhämtar barnavårdsnämnden de biologiska föräldrarnas samtycke till adoption. Dessa har emellertid rätt att till dess rättens beslut om adoption vunnit laga kraft ta tillbaka sitt samtycke. Det tar ofta lång tid innan adoptionen kan slutföras. I praktiken slutar emellertid fosterhemsplaceringen så gott som alltid med adoption. I de ytterst få fall där adoptionen inte fullföljs är orsaken i allmänhet att de biologiska föräldrarna tar tillbaka sitt samtycke eller att barnet visar sig lida av så svår sjukdom eller handikapp att institutionsvård är nödvändig.

Barnavårdsnämnden kräver som regel för att godkänna hemmet för fosterhemsplacering att en av föräldrarna avstår från förvärvsarbete under den första tiden. Även om det vid adoption ofta är fråga om något äldre barn är en intensiv kontakt mellan barnet och dess vårdare (fadern och/eller modern) nödvändig under den första tiden. Många gånger kan det röra sig om barn som kräver särskild omsorg. Det gäller i synnerhet utländska barn, som kan vara sjuka och i dålig kondition när de kommer till Sverige och som behöver hjälp att anpassa sig i en ny miljö och lära sig språket. Därför är det i allmänhet nödvändigt att någon av föräldrarna för en tid avstår från yrkesarbetet för att själv vårda barnet.

Adoptivföräldrar kan emellertid inte få ersättning från försäkringskassa eller på annat sätt för inkomstbortfall i samband med sådan ledighet. Garanti för anställningstryggheten saknas också, och den förälder som vill ta tjänstledighet för att vårda barnet riskerar att bli uppsagd av arbetsgivaren. Adoptivföräldrar uppbär ingen moderskapspenning. Som regel utgår inga bidrag inom den allmänna familjepolitikens ram utom barnbidrag förrän adoptionen trätt i kraft.

Man har tidigare som skäl mot att tillerkänna adoptivföräldrar dessa förmåner anfört att förmånerna redan åtnjutits av den biologiska modern. Full ersättning i samband med havandeskap och barnsbörd utgår emellertid endast under förutsättning att modern faktiskt vårdar barnet. Moder till barn som tidigt lämnas ut för adoption har således icke uppburit full ersättning från den allmänna försäkringen. Önskemålen att ge barnet en

god vård under den första tiden och att skapa bästa möjliga förutsättningar för barnets anpassning i den nya familjen leder som ovan sagts till att barnavårdsnämnden kräver att en av adoptivföräldrarna avstår från förvärvsarbetet. Här föreligger således ett hinder för förvärvsarbete, om än av annan art än vid barnsbörd.

Samhället bör garantera samma trygghet och ge samma ekonomiska stöd till adoptivföräldrar som till biologiska föräldrar. Härigenom kan man tillse att omständigheter som är av central betydelse för att skapa goda uppväxtförhållanden för barnet spelar huvudrollen vid bedömningen av ett hems lämplighet samt underlätta för adoptivföräldrarna att på bästa sätt ta emot barnet i familjen. Samtidigt kan man ge föräldrar, som i dag utestängs från adoption enbart av ekonomiska skäl, en möjlighet att adoptera ett barn.

Med stöd av vad som anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning beträffande möjligheterna att till adoptivföräldrar ge sådana förmåner vad gäller anställningstrygghet och ekonomisk ersättning från den allmänna försäkringen i samband med att barnet tas emot i familjen som motsvarar dem som gäller för kvinna i samband med havandeskap och barnsbörd.

Stockholm den 28 januari 1969

Birgitta Dahl (s)

Lilly Bergander (s)

Kurt Hugosson (s)

Doris Håvik (s)

Lena Hjelm-Wallén (s)

Arne Gadd (s)

Anita Gradin (s)
